

ORDFØRER, GVERNØR, PRESIDENTER, GODTFOLK!

Det er en spesiell opplevelse å få være her i denne salen temmelig nøyaktig 75 år etter at Risør Rotary ble etablert med Kragerø Rotary som fadderklubb den 8. april 1949, og med påfølgende høytidelig charter-fest her den 18. juni samme år.

Min bestefar, skips- og båtbygger Arne Lindstøl satt i salen her da som et av charter-medlemmene da han var godt voksen, 63 år. Bestemor Helene Lindheim Lindstøl fra Kjølebrønn i Kragerø var også med på charterfesten.

Min grandtante Edith Jenks Lindstøl, var datter av verftseier Jenks i Cardiff. Bestefars bror Knut Lindstøl forelsket seg som ung seilskuteskipper i denne tandre og godt vandt unge damen i en periode da skuta hans var til heloverhaling ved Jenks verft i Cardiff. Det ble storfint bryllup i England og tante Edith flyttet fra et svært så behagelig liv i England med skolering i kunst og tegning osv., til et enkelt gårdsliv in the middle of nowhere på landet i Søndeled kommune. Hun lærte seg raskt norsk, og var en dame med snert i kommentarene og hadde stor overbærenhet i forhold til norsk kultur og levesett.

Da hun fikk vite at bestefar var blitt medlem i Risør Rotary repliserte hun på direkten: «Arne, er du medlem i Rotary? I England **er** Rotary en **fin** club!» .

For en del år siden fortalte jeg samme historien i Dover Rotary Club,- tenkte den ville slå an,- det gjorde den ikke!

Det er jo en del Rotary-historier å ta av, og noen tar for seg sammenlikningen med andre typer klubber som Lions og Kiwanis m. fl. : En av Londons finere fruer var i dyreparken med sin lille sønn som spør sin mor når han står og studerer løvene,- «Mother, how does lions make love?» Hun svarer: «Oh, I really don't know son, your father is a Rotarian!».

Forfatteren Sigmund Falch har valgt å titulere en av sine morsomme retro-foto-bøker: «Dei likar ikkje grovisar i Rotary!»

Så Rotary har måttet tåle en del hint og kommentarer som den litt lukkede gutteklubben den engang var.....

Da Risør Rotary sin første president Arne G. Myhrvold klubbet i gang det første møtet i Risør Rotaryklubb var det gått 4 år siden frigjøringen.

Som ellers i Norge, var det fremdeles i 1949 en pågående prosess etter 5 traumatiserende krigsår å skulle lege, gjenreise og samle folk og land. Med store sår, og rusk i både samfunnsmaskineriet, i familier, i bedrifter og i den enkeltes sinn.

Både hjemmeværende og hjemvendte aktive deltakere i krigen skapte både nasjonale og lokale utfordringer i forhold til å fungere sammen igjen,- mange som var venner og vel forlikt før krigen var havnet på hver sin side i konflikten, eller noe vagt midt i mellom.

AS Norge holdt, i hovedsak mot sin vilje, liv i den tyske okkupasjonsmakten, der både storting, domstolene, politiet, kirken og hoveddelen av norske bedrifter og virksomheter hadde hanglet og vinglet seg gjennom 5 utmattende krigs-år i en alldeles håpløs sameksistens med okkupantene.

Svaret lå vel da for de fleste like etter krigen i stor grad å fokusere på gjenoppbygging av land og lokalsamfunn gjennom hardt arbeide, og skyve konflikter og vanskeligheter under teppet i den grad det var mulig.

Det var i dette scenariet, og like etter etableringen av FN og NATO, og like før den kalde krigen og en kommende *hypervekst* verden aldri har sett maken til, at Risør Rotary ble etablert.

Rotary var en ren humanitær og upolitisk organisasjon som i hovedsak arbeidet med, og iverksatte ukontroversielle og *populære* tiltak, og arbeidet for å fremme vennskap, fair play og god yrkesetikk.

«Rotarys mål er å gagne andre», må ha føltes like sterkt og meningsfylt for charter-medlemmene i etterkrigs-Risør i 1949, som ved etableringen av

Rotary International i et kaotisk og korrump Chicago 44 år tidligere. Uten sammenlikning for øvrig...

Det må ha vært både en lettelse og energi-boost for charter-medlemmene i 1949 å kunne engasjere seg under Rotarys formål:

Å arbeide for internasjonal forståelse og fred gjennom vennskap over landegrensler

Samfunnsomveltningen og nasjons-byggingen var i gang etter krevende tider.

Risør og Søndeled kommuner, som ble til Risør kommune i 1963, opplevde en blomstringstid i de følgende to – tre tiårene. Som en følge av sammenslåingen fikk kommunen da 7000 innbyggere. Topografien i kommunen med de tre fjordene som splitter kommunen i 3 landtunger er utfordrende kommunikasjonsmessig, så det var 6- 7 folke- og framhaldskoler fordelt på de tre land-tungene på hver side av Nordfjorden, Sørfjorden og Sandnesfjorden. Realskole og gymnas i sentrum. Videre hele 3 stats-kirker, 4 - 5 frikirker og andre kirkesamfunn i tillegg til diverse bedehus. Både skole- og religiøse behov var solid dekket.

Risør-rederne vokste i siste halvdel av 1800-tallet til å bli blant nasjonens største, men, som de fleste av Sørlands-rederne, overgangen fra seil- og treskip til dampdrevne stålfartøy taklet de ikke, noe som bidro til lokal tilbakegang i de viktige maritime næringene med stagnasjon frem til etter 1945.

Men kommunens befolkning og klubbmedlemmene i Risør Rotary deltok i næringsrettede aktiviteter der kommunen fikk til gjengjeld en ganske så spenstig industriell vekst og satsning i de to ti-årene som fulgte etter etableringen av klubben: Kommunen hadde to tremassebedrifter, videre kom det til finerfabrikk, sterkt økende møbelproduksjon, båtutstyrprodusent, skipsverft, båtbyggerier, flere plastprodusenter, elektroprodusenter, tekstilprodusenter og kompressorproduksjon i tillegg til mekanisk industri som vokste frem.

Det var et blomstrende sentrum med daglig anløp av kystrute. Varetransporten mellom Oslo og Risør på 50-60 tallet var raskere enn dagens vei-baserte logistikk.

Videre var det meieri, to slakteriforretninger, telegrafstasjon, posthus, 4 banker inkl. postsparebanken, snekkerier, bilverksteder, skreddere, murere, apotek, tømrere, gull- og sølvsmeder, møbeltapetserere, skipsmeklere, transportfirma, for å nevne noe.

Skoletilbudet var godt med husmorskole, landsdekkende husflidskole, folke-skole, yrkesskole med maskinmekanikk/elektro/sveis, realskole og gymnas, samt landsdekkende AMO-senter innen sveiseteknologi.

Risør Rotaryklubb drev godt, med en medlemsmasse som speilet byens næringsliv og offentlighet godt, og var aktiv i både lokale og internasjonale prosjekter frem mot 10-års jubileet i 1959.

Riktignok kan det nevnes at Risør Rotary klubb måtte feire 10-års jubileet på *Lyngør Sommerpensjonat* i **Tvedestrand**, siden den **forsterkede** festkommiteen ikke fant egnet lokale i Risør!!! Antrekk: Galla.

Referenten skriver: «Etter en bedre middag danset festlyden seg inn i sommernatten frem til kl. 01.00, da det ble servert nattmat (ertesuppe)! Den offisielle delen av festen sluttet kl. 02.00!»

Og referenten fortsetter:

«Hvad der **var** utover dette,- skjedde på eget ansvar,» står det å lese....

Rotary er også ved inngangen til 70-tallet i hovedsak en sosial og veldedighets rettet klubb, der medlemmene henter og gir inspirasjon gjennom ukentlige møter.

Med dagsaktuelle og interessante 3-minuttere med referat fra den enkeltes liv og virke, til tidsaktuelle foredrag av enten egne medlemmer eller samfunnsengasjerte gjesteforelesere.

Rotary oppfattes nok også enda på 70-80 tallet som en nokså lukket klubb på grunn av sin lave medie-profil og som lite tilgjengelig selv om lokal-engasjementet i ulike sammenhenger er høyt.

I 1974 inviterer Risør Rotary klubb klubbmedlemmer med damer, andre klubber og gjester til feiring etter 25 aktive år.

Ved feiringen av 25-års jubileet var rådhuset og Risør hotel pusset opp og kunne benyttes til henholdsvis møte og etterfølgende festligheter. Fadderklubben Kragerø Rotaryklubb ble behørig invitert og takket med påfølgende gaveutveksling. Distriktsguvernøren, representanter fra Tvedestrand Rotary klubb deltok i tillegg til andre gjester.

Presidenten overleverte en sjekk på kr. 1000,- fra klubben til Rotary Foundation (litt under 8000 2024 kr.).

Videre kunne klubben vise til bidrag til trengende barn i Østerrike og årlige arrangementer av Juletreffest for alle ansatte og beboere ved Kvekernes ungdomsheim på Sandnes etablert av den driftige Sigrid Helliesen Lund.

Det neste 25 årene, frem mot 50-års jubileet i 1999 var klubben gjennom både nedgang og oppgang. Nedgangs-periode mot nesten-avvikling ved labert program og dalende interesse, men også med oppgang preget av **stor** aktivitet særlig i forhold til student-utveksling, Rotary Foundation og programmet for bekjempelse av polio med navnet Polio Plus. Klubben har hatt, og har i denne salen, flere medlemmer som har lagt ned en beundringsverdig og imponerende innsats i forhold til særlig studentutveksling.

I det samme tidsrommet, 1974 – 1999 og videre inn i tusenårs-skiftet, skjedde det store endringer i byens næringsliv og struktur.

Regionalt ble det i hele Oslo-fjord bassenget og syd til Mandal, 10-11 store og flere mindre skipsverft ble nedlagt.

Flere *lokale* bedrifter, som tremassefabrikkene og flere mindre virksomheter la inn årene etterfulgt av heftige skiftninger i næringslivet og med stor vekst innen det offentlige. Spinn-off effekten ved nedleggelse av Elektrisk Bureau EB, AMA med flere var riktignok betydelig ved at det ble etablert nye virksomheter av tilflyttede kunnskaps-rike og resurs-sterke enkeltpersoner og familier som veide opp for noe av nedleggelsene. Flere av dem er til stede her i dag.

Et livskraftig og ekspansivt kunstmiljø vokste også frem i denne perioden som er blitt et varemerke for byen.

Internasjonalt anerkjente festivaler som Risør kammermusikkfest, Risør trebåtfestival og Nordens største kunstmarked Villvinmarkedet, kom også til i samme perioden.

SIVA-anlegget på Akland, og senere også Krana, ble etablert og var snart kommunens kraftsentrum hva bedriftsetablering og produksjon angikk. De spenstige bedriftene i SIVA-anleggene er også i dag hoved-motorene i Risør sitt næringsliv.

Risør by med fremoverlente forretninger, hoteller og restauranter skaper et levende og spennende sentrum hele året.

Det frivillige arbeidet innenfor korpsmusikk, revy og idrett er omfattende. De fleste innbyggerne er medlem i 2 – 4 frivillige organisasjoner.

Risør Rotary klubb har gjennom 75-års perioden vært noe av «limet» i lokal-samfunnet, som har bidratt til at mange raskt har kommet inn i miljøet og funnet tilhørighet og vennskap til både byen og menneskene her gjennom felleskapet klubben har bidratt til. Dette er verdifullt.

Først i 1989 ble det omsider slutt på gutteklubben Rotary, og de første damene ble medlemmer.

Risør Rotary *oppfattet* dette først i 1998, og klubbens første damer var helsesøster Solveig Aanonsen og tekstilkunstner og lærer Eva Nyhus.

Nå er vel andelen kvinner internasjonalt ca. 25%, så det kommer seg.

For øvrig har klubben en flott og informativ hjemmeside som alle anbefales å følge med på. All ære til de i klubben som drifter denne viktige plattformen.

Noe av utfordringen fremover, vel både i Risør og de øvrige klubbene, vil være å få i gang en *revitalisering* og videre få *justert ned snittalderen*.

Tillater meg å spille inn forslag om at Norsk Rotary engasjerer seg aktivt i organisasjonen Skift, som er et næringslivsdrevet klimainitiativ, hvis overordnede mål er å øke farten i det grønne skiftet.

I tillegg til klimautfordringer og uro i verden, med en akselererende invasjon av desinformasjon og Kunstig Intelligens KI i alle deler av livet vårt, så vil Rotary sine formålsparagrafer og arbeide være mere relevant og aktuelle enn noen gang.

Derfor er det viktig å feire Risør Rotary sitt 75-års jubileum!

Så gratulerer med jubileet og la oss utbringe en skål for fremtiden, for fellesskapet og for alt det gode arbeide som har vært lagt ned i Risør Rotaryklubb gjennom 75 aktive år!

Skål! Takk for oppmerksomheten.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Arne Lindstøl', written in a cursive style.

Risør, den 6. april 2024

Arne Lindstøl